

ضرورت تأکید بر توسعه کتابخانه‌های بیمارستانی در برنامه‌های خدمات اطلاع‌رسانی پزشکی

احمد شعبانی^۱

چکیده

کتابخانه‌های بیمارستانی، کتابخانه‌ای برای استفاده‌ی بیماران و گاهی کارمندان، که به وسیله‌ی بیمارستان یا سازمانی علاقمند اداره می‌شود. این کتابخانه‌ها عهده‌دار ارائه‌ی خدمات اطلاع‌رسانی دانش‌مدار در زمینه‌ی علوم پزشکی و بهداشتی است. این یادداشت بر اساس روش کتابخانه‌ای و مبتنی بر مباحث توصیفی با نگرشی به متون پیشین درباره‌ی کتابخانه‌های بیمارستانی در زبان فارسی نوشته شده است. بر این مبنا، بررسی متون موجود و مستندات علمی به ضرورت کتابخانه‌های بیمارستانی در حوزه‌ی خدمات بهداشتی کشور مورد توجه قرار می‌گیرد. کتابخانه‌های بیمارستانی در متون فارسی از طریق روش‌های توصیفی و ارائه‌ی خدمات این نوع کتابخانه‌ها به منزله‌ی ارکان اطلاع‌یابی در کشور و مراکز اطلاعاتی مورد شناسایی قرار گرفت. محور این نوع کتابخانه‌ها در چارچوب طرح تکفاب و توانمندی محور کتابخانه‌های دیجیتال تداوم یافت. فرایند و توسعه‌ی زیربنایی ساختار بیمارستان‌ها و ضرورت کتابخانه‌های بیمارستانی موضوعی حایز اهمیت در مجرای خدمات بهداشتی، درمان و علوم پزشکی است که نیازمند برنامه‌ریزی در حوزه‌ی علوم پزشکی و بهداشتی کشور می‌باشد.

واژه‌های کلیدی: خدمات اطلاع‌رسانی؛ کتابخانه‌های بیمارستانی؛ توسعه.

نوع مقاله: نامه به سردبیر

پذیرش مقاله: ۱۹/۷/۱۱

اصلاح نهایی: ۱۹/۵/۱۳

دریافت مقاله: ۱۹/۳/۱۶

ارجاع: شعبانی احمد. ضرورت تأکید بر توسعه کتابخانه‌های بیمارستانی در برنامه‌های خدمات اطلاع‌رسانی پزشکی. مدیریت اطلاعات سلامت ۱۳۹۰؛ ۸ (۱): ۴-۱.

مقدمه

در زمینه‌ی اهداف این کتابخانه‌ها جنبه‌های نظری متفاوتی بیان شده است. از این منظر که کتابخانه‌ی بیمارستانی عهده‌دار ارائه‌ی خدمات اطلاع‌رسانی دانش‌مدار (Knowledge-based information) در زمینه‌ی علوم پزشکی و بهداشتی است. در حقیقت این گونه کتابخانه‌ها وظیفه دارند تا اطلاعاتی را که متخصصان علوم پزشکی در طبابت بالینی هر روزه به آن نیاز داشته، فراهم آورد و پاسخ‌گوی سؤالات آن‌ها در زمینه‌ی اطلاعات بهداشتی باشد (۱)، تا این طیف که هدف عمده‌ی این کتابخانه‌ها بر این اصل استوار است که افرادی که جهت مراقبت‌های پزشکی دراز مدت در بیمارستان‌ها و سایر مؤسسات پزشکی بستری

کتابخانه‌ی بیمارستانی به کتابخانه‌ای گفته می‌شود که در بیمارستان‌ها و دیگر مراکز پزشکی ایجاد شده، هدف آن اشاعه‌ی اطلاعات زیست‌پزشکی و بالینی برای اهل حرفه‌ی پزشکی مانند پزشکان، پرستاران، تکنیسین‌های آزمایشگاهی، پیراپزشکان و مدیران بیمارستانی است. همچنین، محیط این کتابخانه‌ها جای مناسبی برای مطالعه، اوقات فراغت، نشست‌ها، مشاوره‌ها و بحث و گفتگوی استفاده‌کنندگان است (۱). در حاشیه‌ی این گونه تعریف‌های تخصصی، تعاریف دیگری نیز که وجوه متفاوتی از این گونه کتابخانه‌ها را عیان ساخته، مورد توجه است، چنان چه Chopra (۲) و سلطانی و راستین (۳) تعریف مشابهی را در این باب ارائه می‌کنند: «کتابخانه‌ای برای استفاده‌ی بیماران بیمارستانی و گاهی کارمندان که به وسیله‌ی بیمارستان یا سازمانی علاقمند با کتابخانه‌ی عمومی اداره می‌شود».

۱. دانشیار، کتابداری و اطلاع‌رسانی، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران.

Email: shabania@edu.ui.ac.ir

(نویسنده‌ی مسؤول)

می‌شوند، باید نظیر افراد دیگر، حق استفاده از امکانات فرهنگی آن جامعه را داشته باشند (۲). تمامی جلوه‌ها و دستاوردهای فرهنگی موجود، در وسیع‌ترین بعد ممکن، توسط مؤسسات پزشکی در اختیار و در دسترس بیماران مورد نظر قرار گیرد (۴). هر چند، قدیمی‌ترین کتابخانه‌ی بیمارستانی مدرن در ایران، کتابخانه‌ی بیمارستان امام خمینی تهران است که در سال ۱۳۳۰ تأسیس شده و در آن به صورت پراکنده یکی دو مقاله‌ی موزج در باب کتابخانه‌های بیمارستانی به زبان فارسی به رشته‌ی تحریر در آمده است، ولی توجه جدی به فرایند این گونه کتابخانه‌ها مغفول مانده است. از پژوهش‌های نخستین در این حوزه و موضوع، مقاله‌ی «کتابخانه‌های بیمارستانی شهر اصفهان: وضعیت موجود و مسایل توسعه» است که در دهه‌ی هفتاد شمسی به رشته‌ی تحریر در آمد و به نحو توصیفی و با استفاده از پرسش‌نامه‌ی حضوری به بررسی وضعیت کتابخانه‌های مختلف مراکز پزشکی شهر اصفهان در طول سال‌های مزبور پرداخت؛ به نحوی که ضمن بررسی فضا و تجهیزات، منابع انسانی، جامعه‌ی کتابخانه، حجم مجموعه و خدمات کتابخانه‌ها نکات مثبت و رضایت‌بخشی از این گونه کتابخانه‌ها پدید آمده است. پژوهشگران در بخشی از مقاله‌ی مزبور آورده‌اند که «توجه به تأسیس کتابخانه‌های بیمارستانی بعد از سال‌های ۱۳۷۰ به نحو جدی، به ویژه در مراکز آموزشی-درمانی صورت یافت؛ به قسمی که کتابخانه‌های مراکز پزشکی امام موسی کاظم (ع) و الزهرا (س) از فضای مناسبی برخوردارند» (۴).

کتابخانه‌های بیمارستانی به منزله‌ی ارکان اطلاع‌یابی در کشورهای توسعه یافته و مراکز اطلاعاتی که توان آرایه‌ی خدمات را در بر داشته، ایفای نقش نموده، و به واقع شکل و صورتی از حیات قابل تأمل را در توسعه‌ی علمی ایفا می‌نمایند. سال‌های چندی پس از مقاله‌ی پیشین، در نوشته‌ای موسوم به Informationist جنبه‌های اطلاع‌رسانی و کمک‌های فنی خدمات اطلاعاتی به نحو اهم از منظری دیگر با تأکید بر کتابدار بالینی تا تحول این حرفه به Informationist مورد بررسی قرار گرفت (۵). مؤلف در توصیفی از شرایط مزبور آورده

است که متون علم اطلاع‌رسانی و پزشکی سرشار از موضوعاتی درباره‌ی رشد تصاعدی و اطلاعات پزشکی در دسترس می‌باشد، اما فعالیت‌های روزانه‌ی پزشکی، اغلب موجب می‌شود که پزشکان نتوانند وقت خود را برای پاسخ بسیاری از سؤالاتی که در طول معالجه‌ی بیماران پیش می‌آید، صرف کنند (۵)، این موضوع، زمانی اهمیت می‌یابد که تصور شود پزشکان در مفهوم مستندات خود طبق یک تعهد حرفه‌ای بر پایه‌ی بهترین اطلاعات موجود، تصمیم‌گیری خواهند کرد.

مستندات اطلاعاتی مورد نیاز پزشکان در هزاران مجله، کتاب، تک‌نگاشت، گزارش و راهنماهای گسترده پراکنده است و بسیاری از اوقات به جهت ضیق اوقات پزشکان عالی مقام، دستیاران پزشکی و دانشجویان پزشکی از دسترس آن‌ها به دور خواهند ماند. بر این قرار بیان شده است که رشد علم اطلاع‌رسانی در مراکز خدمات بهداشتی و پزشکی و تعهد سازمان‌های مزبور به تربیت کتابدار بالینی توان حرفه‌ای را در چارچوب خدمات اطلاع‌رسانی تعمیق می‌بخشد.

در برابر این گونه فراز و نشیب‌های فکری از اهمیت و جایگاه کتابخانه‌ی بیمارستانی و کتابدار بالینی در طرح به نسبت را کد تکفاب روند اطلاع‌رسانی پزشکی به صورت ملی و با توجه به توانمندی‌های حرکت طرح در اجزای مختلف مورد بازبینی قرار گرفت و در محور کتابخانه دیجیتال و خدمات اطلاعات تحقیقاتی مورد رجوع واقع شد و به واقع نگاهی کلان به قضایای اطلاع‌رسانی به کاربران صورت گرفت (۶). در مقابل فرایند کلیت یافته بر ساختار زیربنایی و توسعه زیربنایی در ساختار بیمارستان‌ها و مراکز پزشکی وابسته جایگاه در خور و شایسته‌ای حاصل کرد؛ این که جایگاه کتابخانه بیمارستانی در فرایند مجاری خدمات بهداشت، درمان و علوم پزشکی چیست؟ و چه نگرشی از وضعیت این گونه مراکز در آینده‌ای نه چندان دور در برنامه‌ای میان مدت نهفته است، پاسخی است که برای دست‌اندرکاران توسعه‌ی علوم پزشکی و بهداشتی کشور مقارن تحقیقات اطلاع‌رسانی پزشکی در آینده به استنتاج قریب و مشابهی صورت وقوع خواهد یافت.

References

1. Kazerani M. Hospital Libraries. In: Kazerani M, Editor. Encyclopedia of Library and information sciences. Tehran: National Library of the Islamic Republic of Iran; 2002. p. 1455-7.
2. Chopra RN. Dictionary of library science. New Delhi: Anmol Publications; 1990. p. 279.
3. Soltani P, Rastin F. A Cyclopedic Dictionary of Library and information sciences. Tehran: Farhang Moaser Publishers; 2001. p. 334.
4. Shaabani A, Talebi A. Qulitative Survey of Hospital Libraries in the city of Isfahan. Faslname-ketab 1999; 10(2): 43-53.
5. Pasyar P, Valinezad A. Informationist. In: Pasyar P, Valinezad A, Editors. Information Science and Information Society. Tehran: Chapar Publication; 2007.
6. Shaabani A. E - medical planning In Iranian Information Society. In: Shaabani A, editor. Library and Information Systems in Medical research. Tehran: Taravosh Ghalem Publication; 2007.

The Necessity for Development of Hospital Libraries in Medical Information Services Plans

Ahmad Shabani, PhD¹

Abstract

Hospital Libraries are libraries for the use of patients and employees that are managed by hospitals or interested organizations. These libraries provide knowledge- based information services in the field of medical sciences and health. This paper note is based on library and descriptive method and reviewing the previous literature about hospital libraries was written in Persian. So evaluation of the existing literature and scientific documents regarding the necessity of hospital libraries in the area of the country's health services is considered. Hospital libraries in Persian literature were identified by descriptive methods and presentation of services as the bases for information seeking and information centers in our country. The base of these libraries achieved its continuity within the Takfab plan and empowerment of the base of the digital libraries. The process of development of infrastructure of hospital libraries and the necessity of them is a very important issue in health services and medical sciences, and requires planning in the field of health services and medical sciences in the country.

Keywords: Information Services; Libraries, Hospital; Development.

Type of article: Letter to Editor

Received: 6 Jun, 2010

Accepted: 3 Oct, 2010

Citation: Shabani A. **The Necessity for Development of Hospital Libraries in Medical Information Services Plans.** Health Information Management 2011; 8(1): 4.

1. Associate Professor, Library and Information Science, The University of Isfahan, Isfahan, Iran. (Corresponding Author)
Email: shabania@edu.ui.ac.ir